

Nr 13.

Ankom till riksdagens kansli den 11 maj 1920 kl. 3 e. m.

Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 13, i anledning av en utav herr Hage avgiven motion, nr 214, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändring i gällande bestämmelser för inbetalning och redovisning av statsanställdas pensionsavgifter.

I ovanberörda inom andra kammaren väckta, till dess femte tillfälliga utskott hänvisade motion har motionären yrkat, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t från i motionen berörda utgångspunkter måtte låta verkställa en utredning, huruvida och på vilket sätt en ändring borde komma till stånd med avseende på de bestämmelser, som gälla rörande inbetalning och redovisning av de statsanställdas avgifter till pensionskassorna vid statens verk. *Motionen.*

Beträffande motiveringen till det gjorda yrkandet får utskottet hänvisa till motionen.

I anledning av motionen har utskottet infortrat yttranden från *kungl. statskontoret, kungl. järnvägsstyrelsen, direktionen över telegrafverkets pensionsanstalter, styrelsen över civilstatens änke- och pupillkassa samt direktionen över arméns pensionskassa.* *Yttranden.*

I det av *kungl. statskontoret* avgivna yttrandet anföres bl. a. följande:

'Sedan Kungl. Maj:t på grundvalen av ett utav särskilda kommitterade avgivet förslag till pensionslag för civilstaten låtit utarbета och för riksdagen i proposition av den 24 februari 1899 framlägga förslag till lag angående civila tjänst innehavares rätt till pension av staten, vilket förslag liksom kommitterades utgick från den förutsättning att de civila tjänst innehavare, vilkas pensionsförhållanden skulle genom lagen regleras, borde bibehållas vid förmånen av frihet från

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 13 saml. 5 avd. 11 häft. (Nr 13.) 1

avgifter för egen pensionering, blev emellertid detta förslag avslaget av riksdagen, som därvid i skrivelse den 10 maj 1899 med erinran, hurusom riksdagen vid upprepade tillfällen uttalat den mening att skyldighet skulle åläggas tjänst innehavarna att själva lämna bidrag till bestridande av de med deras pensionering för- enade kostnaderna, vidare yttrade att, då denna grundsats icke blivit följd vid upp- görandet av det framlagda lagförslaget, riksdagen funnit frågan om det civila pen- sionsväsendets omreglering böra till slutligt avgörande anstå under den tid, som er- fordrades för verkställandet av en utredning i fråga om storleken av de avgifter, som skulle kunna tjänst innehavarna för egen pensionering åläggas.

Efter det utredning i berörda avseende verkstälts av en ny kommitté, blev ett i proposition av den 12 januari 1907 framlagt förslag till lag angående civila tjänst innehavares rätt till pension i huvudsakliga delar godkänt av riksdagen; och utfärdades den nya lagen den 11 oktober 1907 att gälla från och med den 1 janu- ari 1908. Enligt stadgande i 10 § av nämnda lag skall tjänst innehavare såsom bi- drag till kostnaden för beredande av pension erlægga pensionsavgift till årligt be- lopp motsvarande vissa procent å det för honom gällande pensionsunderlag; och enligt 11 § skola dessa avgifter ingå till en särskild fond för pensionering av civila tjänst innehavare, från vilken fond en del av pensioneringskostnaden skall bestridas, under det att den övriga delen utgår av statens medel. I en samtidigt med pen- sionslagen utfärdad kungörelse med föreskrifter om verkställighet av samma lag stadgas bland annat, att för uppbörd och redovisning av pensionsavgift, som utgår enligt nämnda lag, svarar i egenskap av redogörare den, som ombesörjer utbetal- ning av tjänst innehavaren tillkommande löne medel; att redogörare skall föra lig- gare över tjänst innehavarna och däri vid varje kalenderårs slut anteckna i vad mån pensionsavgift blivit av varje tjänst innehavare erlagd; att uppbörden av pensions- avgift skall i allmänhet verkställas medelst avdrag å varje till utbetalning förfallet lönebelopp av så stor del av pensionsavgiften, som belöper å den tid, för vilken lönen utbetalas; samt att influtna pensionsavgifter skola redovisas månads- eller kvartalsvis i redogörelse avfattad enligt vid kungörelsen fogat formulär.

I huvudsaklig överensstämmelse med vad som sålunda gäller i fråga om upp- börd och redovisning av pensionsavgifter för tjänst innehavare, vilkas pensionsför- hållanden reglerats genom den civila pensionslagen, hava föreskrifter meddelats jämväl i fråga om uppbörd och redovisning av pensionsavgifter för övriga be- fattningshavare i statens tjänst, för vilka pensionering ordnats, exempelvis för ordi- narie tjänstemän vid statens järnvägar enligt lag den 4 juli 1910 samt för beställ- ningshavare vid armén och marinen enligt de särskilda för dem fastställda pensio- neringsgrunderna samt reglementet för arméns respektive marinens pensionskassa.

I sammanhang härmed torde jämväl böra erinras därom, att ungefär enahanda bestämmelser gälla även i fråga om uppbörd och redovisning av de avgifter, som av befattningshavare i statens tjänst skola erläggas till de kassor, som upprättats för pensionering av änkor och barn efter dylika befattningshavare.”

I fortsättningen av sitt yttrande erinrar statskontoret dels om det be- tänkande, som avgivits av sakkunniga för utredning och förslag rörande det statsunderstödda pensionsväsendets centralisering, varom vidare redogöres här

nedan, dels om de förenklingar i redovisningen av pensionsavgifter, som genomförts beträffande statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. Därefter anför statskontoret:

”Vad sålunda förekommit, giver vid handen dels att riksdagen intagit den ståndpunkt, att tjänst innehavaren bör själv genom bidrag medverka till sin pensionering och att detta bör komma till uttryck genom erläggande av avgifter, som fonderas, dels ock att den uppfattning dock synes börja tränga igenom, att ett sådant förfaringsätt i själva verket är en onödig och dyrbar omgång samt att uppmärksamheten därför redan är fäst på önskvärdheten av förenkling i möjligaste mån av bestämmelserna om bidrag av statens tjänst innehavare till deras egen och efterlämnade familjers pensionering. Då denna fråga på det närmaste sammanhänger med utformningen av nya lönestater för statens verk och myndigheter samt förberedelser i detta avseende nu lära vara påbörjade inom 1902 års lönereglerykommitté, vill det förefalla kungl. statskontoret, som om — under förutsättning att riksdagen numera intager en förändrad ståndpunkt till frågan om tjänstemännens avgifter för egen pensionering — tidpunkten nu skulle vara inne att giva uttryck för en sålunda ändrad uppfattning.”

Kungl. Järnvägsstyrelsen åberopar yttrande av direktionen för statens järnvägars änke- och pupillkassa samt uttalar, att enligt styrelsens förmenande den i motionen ifrågasatta anordningen synes innebära en halvmesyra, enär i allt fall redovisning och granskning av avgifter måste äga rum dels till statens järnvägar beträffande tjänstepensioneringen och dels till statens järnvägars änke- och pupillkassa i fråga om avgifterna till denna kassa. Styrelsen anför vidare:

”Vidkommande den praktiska innebörden av förslaget kan det ju icke nekas, att en lättnad vinnes vid avlöningslistornas upprättande genom pensionsavgifternas avförande från listorna, men då arbetet med listornas upprättande är fördelat å ett mycket stort antal tjänsteställen, kan det knappast förväntas, att förenklingen skall medföra någon personalindragning å de tjänsteställen, där listorna upprättas. Däremot kan med visshet förutses, att en centralisering av avgifternas redovisning kommer att medföra en rätt avsevärd personalökning.

Under åberopande av det ovan sagda håller Kungl. styrelsen för sin del före, att den i motionen avsedda utredningen lämpligen bör anstå samt företagas i samband med den ytterligare behandling av ovannämnda fråga om det statsunderstödda pensionsväsendets centralisering, som lär komma att ägnas denna fråga.”

Kungl. Telegrafstyrelsen, som besvarat den till direktionen över telegrafverkets pensionsanstalter överlämnade remissen, anför bl. a. följande:

”I det av kommunikationsverkens lönekommitté den 29 januari 1920 avgivna betänkande med förslag till lag angående tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallverk hava framlagts åtskilliga förslag, som innebära vissa förenklingar i motionens syfte. Sty-

relsen får sålunda erinra, att kommittén föreslagit, att telegrafverkets pensionsinrättning skulle upphöra och för pensionering av telegrafverkets ordinarie tjänstemän bildas en telegrafverkets pensionsfond, som skulle stå under styrelsens förvaltning och vars tillgångar skulle få disponeras av styrelsen såsom kassaförslag, i den mån de icke erfordrades för löpande utgifter. Delägarnas pensionsavgifter, som i likhet med vad nu är fallet, skulle uppbäras av telegrafverket, skulle alltså ej behöva redovisas till något särskilt för ändamålet inrättat förvaltningsorgan. I avsikt att ernå lätt tillämpliga grunder för pensionsavgifternas bestämmande och erläggande har kommittén föreslagit, att avgifterna skulle, i stället för att beräknas individuellt för varje tjänsteman efter försäkringstekniska grunder, bestämmas till enhetligt belopp för varje särskild lönegrad ävensom att de skulle utgå med utjämnade belopp.

I händelse av statsmakternas bifall till kommitténs förenämnda lagförslag, kan systemet för pensionsavgifternas erläggande och redovisande väsentligt förenklas, och telegrafstyrelsen kommer givetvis att redan från början omlägga arbetet därmed efter enklast möjliga linjer. Styrelsen har sålunda, i likhet med motionären, tänkt sig, bland annat, att i avlöningslistorna skulle för varje befattningshavare endast upptagas nettoavlöningsbeloppet samt att vid varje års utgång skulle i verkets huvudbokslut verkställas överföring till telegrafverkets pensionsfond av summan utaf de pensionsavgifter, som enligt centralt förda anteckningar böra tillkomma fonden för det tilländagångna året.

Beträffande telegrafverkets änke- och pupillkassa ämnar styrelsen, så snart förenämnda lagförslag blivit antaget, vidtaga åtgärd till förenkling av grunderna såväl för avgifternas till kassan bestämmande och erläggande som ock för deras redovisning i syfte att uppnå enahanda system för dessa avgifters redovisande till berörda kassa, som ovan nämnts beträffande tjänstemännens avgifter för den egna pensioneringen.”

Styrelsen för *civilstatens änke- och pupillkassa* framhåller, att avgifterna till kassan utgöras dels av ordinarie årsavgifter, dels av befordringsavgifter samt att det vid bibehållandet av ett dylikt avgiftssystem, där sålunda för samma tjänst avgifterna äro olika, beroende på tjänsteinnehavarens tillträdesålder, synes det icke lämpligen låta sig göra att, såsom motionären föreslagit, fastställa en brutto- och en nettoavlönning. För realiserande av motionärens förslag torde det vara erforderligt att avgifterna endast utgå såsom för varje särskild tjänst bestämda årsavgifter. Styrelsen framhåller, att en sådan anordning knappast låter sig göra med mindre familjepensioneringen övertages av staten.

Enligt yttrande av direktionen över *arméns pensionskassa* utgöras avgiftstyperna till nämnda kassa av årsavgifter, retroaktiva avgifter, befordringsavgifter, övergångsavgifter och flerstegsavgifter. Den av motionären föreslagna förändringen beträffande upptagande av avgifter syntes nog vara enkel och praktisk men för arméns vidkommande med de olika slag av avgifter, som för närvarande förefunnes, mycket svår att genomföra. Slutligen erinrar

direktionen om den föreliggande utredningen för det statsunderstödda pensionsväsendets centralisering.

I åtskilliga av ovanberörda yttranden har erinrats om de förberedande åtgärder, som vidtagits för det statsunderstödda pensionsväsendets centralisering. I sådant avseende förekommer, att Kungl. Maj:t den 21 februari 1913 beslutit tillkalla sakkunniga för spørsmålets utredning, vilka inkommit med utredning och förslag dels den 15 januari 1916 och dels den 3 november 1917. I sina yttranden framhålla de sakkunniga, att statens pensionsväsende icke vore rationellt ordnat. De av tjänstemännen erlagda pensionsavgifterna, vilka egentligen erlades av staten genom motsvarande tillägg till tjänstemännens löner, täckte endast omkring en tredjedel av kostnaderna för pensioneringen. För den återstående kostnaden borde avsättning av medel ske enligt försäkringstekniska grunder. All av staten understödd pensionering av såväl tjänstemännen själva som av deras efterlevande borde sammanföras till en »Statens anstalt för tjänstemannapensioneringen». De sakkunniga föreslå vidare, att pensionsavgifterna för statstjänarne skulle bestämmas i lönestaten i stället för såsom nu i vederbörande pensionslag eller pensionsreglemente. I lönestaten borde för den skull angivas icke blott den för tjänsten bestämda bruttolönen utan även nettolönen (bruttolönen minskad med pensionsavgiften), vilken skulle utbetalas till tjänsteinnehavaren. Till stöd för detta förslag anför de sakkunniga bl. a., att, då lönestaten komme att angiva den nettolön, som skulle utbetalas till tjänsteinnehavaren, skulle allt det arbete bortfalla, som nu vållades därav, att för var gång, som löne-medel skulle utanordnas, pensionsavgifterna måste uträknas och kontrolleras samt inlevereras till vederbörande pensionsfond eller pensionskassa. Denna arbetsbesparing hade väsentlig betydelse för den minskning av förvaltningskostnaderna, som den föreslagna centraliseringen beräknades medföra. Den föreslagna centralanstalten skulle genom direkta statsanslag tillföras de medel, som efter vissa grunder beräknades vara behövliga.

Över det av de sakkunniga avgivna förslaget hava åtskilliga myndigheter avgivit yttranden, och förslaget är nu beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

Frågan om pensionsavgifterna har härjämte behandlats av 1902 års löne-regleringskommitté och, såsom av telegrafstyrelsens ovanberörda yttrande framgår, av kommunikationsverkens lönekommitté.

Av det ovan anförda torde framgå, att det av motionären framförda klagomålet om onödig omgång vid debitering och redovisning av pensionsavgifter äger ett visst fog. Det bör emellertid framhållas, att debiteringen av ifrågavarande avgifter i praktiken sker genom anlitan- de av tabeller och tillämpning i ett flertal fall av likartade beräkningsgrunder, varför arbetet därmed icke torde vara så tidsödande, som man vid ett ytligt betraktande frestas

*Kommitté-
betänkanden.*

Utskottet.

antaga. Av den ovan intagna utredningen framgår, att motionen endast avser en underordnad detalj i en ganska omfattande och relativt svårlöst fråga om centralisering av hela det statsunderstödda pensionsväsendet samt att denna sistnämnda fråga redan varit föremål för behandling av en särskild kommitté, varefter den nu ligger under Kungl. Maj:ts avgörande. Utskottet håller vidare före, att 1902 års löneredgeringskommitté, vilken den 31 december 1919 fått i uppdrag att verkställa utredning beträffande ny definitiv löneredgering för befattningshavare vid statsdepartementen, centrala ämbetsverk och fångvårdsstaten, vid sitt arbete kommer att beakta den såväl i motionen som i de sakkunnigas och åtskilliga myndigheters yttranden framkomna tanken om upptagande i lönestat av endast nettolön med pensionsavgifter från dragna. Utskottet kan så mycket mindre förorda motionärens huvudsakliga önskemål om förändring beträffande debitering och redovisning av pensionsavgifter, som utskottet delar de åsikter, som uttalats i järnvägsstyrelsens yttrande därom, att en sådan åtgärd vore att betrakta som en halvmesyr. I likhet med järnvägsstyrelsen vill utskottet också sätta i fråga, om en förändring enbart beträffande pensionsavgifterna verkligen skulle medföra någon märkbar besparing inom administrationen. Snarare torde det vara riktigt, att, såsom i järnvägsstyrelsens yttrande framhålles, en centralisering av avgifternas redovisning åtminstone för närvarande skulle i vissa fall medföra personalökning och i följd därav ökade kostnader.

På grund av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att ifrågavarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 11 maj 1920.

På utskottets vägnar:

IVAR SWARTLING.

Närvarande: herrar Swartling, Holmner*, Alvin, Gustafsson* i Vimmerby, Lidström, Andersson i Falkenberg, Jansson i Ljusterö och Ander*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.